

تنظیم گری و نظارت فین تک ها برای ارزش آفرینی دیجیتال

Regulation and Supervision of Fintechs for
Digital Value Creation

مهر داد سپه وند

2/20/2023

9th Annual Conference on
Electronic Banking &
Payment Systems

شرکت ملی انفورماتیک

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

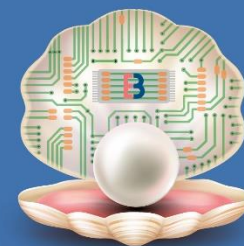
پژوهشکده پولی و بانکی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

نهمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام های پرداخت

(ارزش آفرینی دیجیتالی)

تهران، مرکز همایش های بین المللی برج میلاد - ۱ و ۲ اسفند ۱۴۰۱

سیاستگذاری و تنظیم گری فین تک ها برای ارزش آفرینی دیجیتال

- معرفی و دسته بندی انواع فین تک ها
- جایگاه فین تک ها در کل صنعت مالی
- رویکرد نظارتی نوین در برابر رویکرد سنتی
- تجارب سایر کشورها در حوزه مقررات گذاری فین تک ها
- مقررات گذاری فین تک ها در ایران
- راهکارهای پیشنهادی

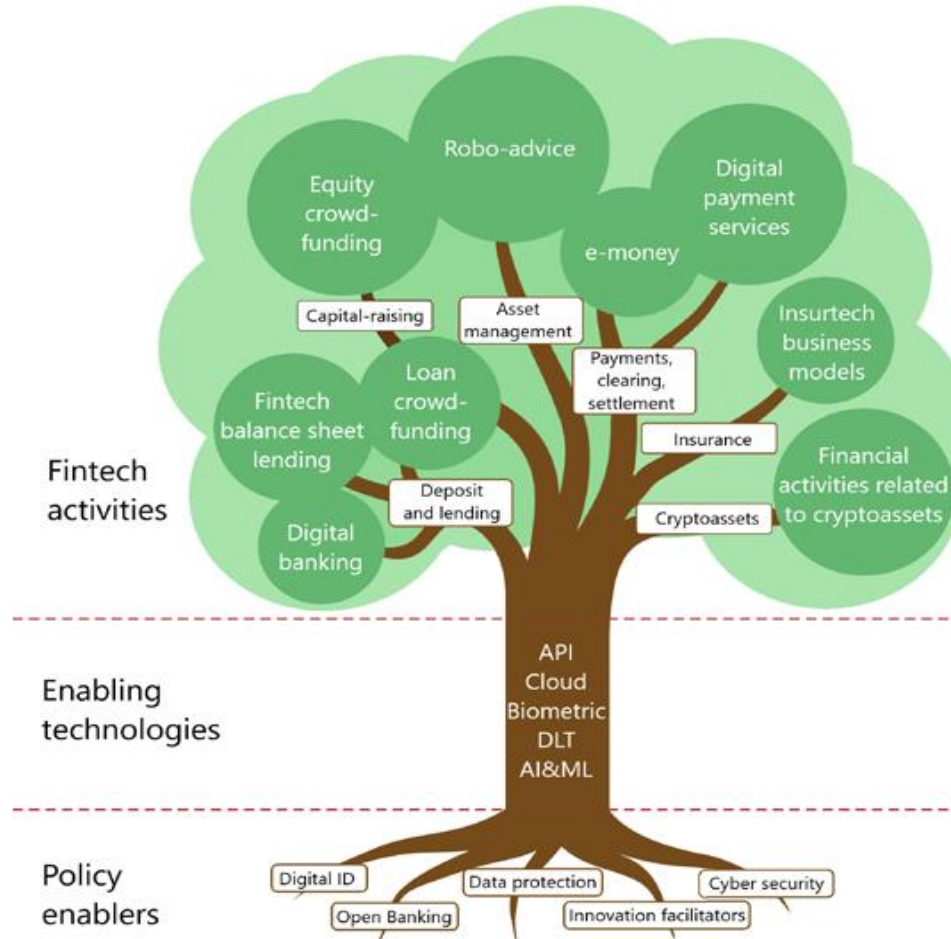
فین تک ها و انواع آن

Fintech Typology

- فین تک: کسب و کارهای نوپا متکی بر فناوری نوین و تحول دیجیتال در حوزه خدمات مالی
 - نئوبانک ها و بانکداری دیجیتال (NeoBank)
 - پرداخت دیجیتال و پول الکترونیک (Paytech&eMoney)
 - خدمات مالی و مشاوره
 - ✓ تامین مالی (Crowdfunding and Lendtech)
 - ✓ مشاوره سرمایه گذاری (Robo-Advice)
 - ✓ مدیریت دارایی (Wealthtech)
 - ✓ بیمه (Insuretech)
 - دارایی های دیجیتال (Digital Assets)
 - فین تک های توانمند ساز و تنظیم گری (Regtech, Suptech and Others)

درخت فین تک

Fintech Tree

فین تک ها و چالش مقررات گذاری و نظارت

Fintech and Regulatory Challenges

□ چالش مقررات گذاری برای مقامات ناظر بیشینه کردن مزایای فین تک ها در برابر کمینه مخاطرات آنها است

مخاطرات

- ✓ افزایش ریسک های عملیاتی بدلیل اتکا شدید به داده ها و سیستم ها
- ✓ مستعد بودن برای تهدید های سایبری
- ✓ مخاطرات مقرراتی بدلیل ناشناس، گسترده و مرتبط بودن
- ✓ ریسک شهرت که با تسهیل امکان کوچ مشتری بیشتر می شود
- ✓ ایجاد شوک و با اثرات چکشی در رقابت درون صنعتی
- ✓ ریسک عدم اعتماد و پذیرش مشتری

مزایا

- ✓ بهبود تجربه مشتریان
- ✓ افزایش شمول مالی
- ✓ تسهیل دسترسی به خدمات به ویژه برای گروه های کم برخوردار
- ✓ امکان شخصی سازی خدمات متنوع
- ✓ معرفی خدمات مالی جدید شبکه ای
- ✓ افزایش کارایی و کاهش هزینه ها
- ✓ امکانات تازه برای پشتیبانی و شناسایی تخلف ها

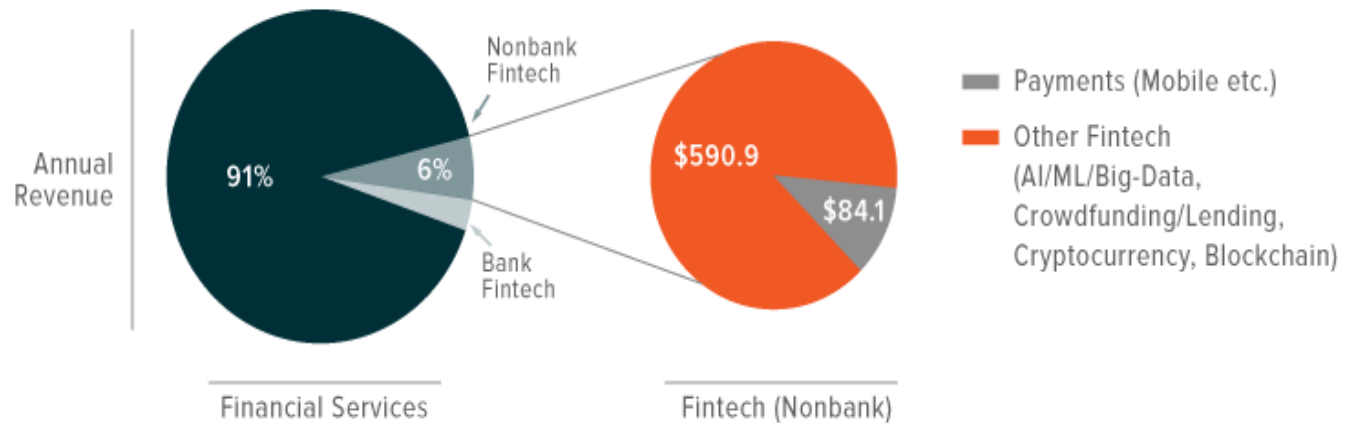
جایگاه فین تک ها در صنعت مالی

Fintech and Financial Sector

□ سهم فین تک ها در کل صنعت مالی آنقدر نیست که موجب نگرانی مقامات ناظر باشد.

GLOBAL FINTECH AND FINANCIAL SERVICES – REVENUE (ACTIVITY DISTRIBUTION IN BILLIONS OF U.S. DOLLARS)

Source: International Monetary Fund

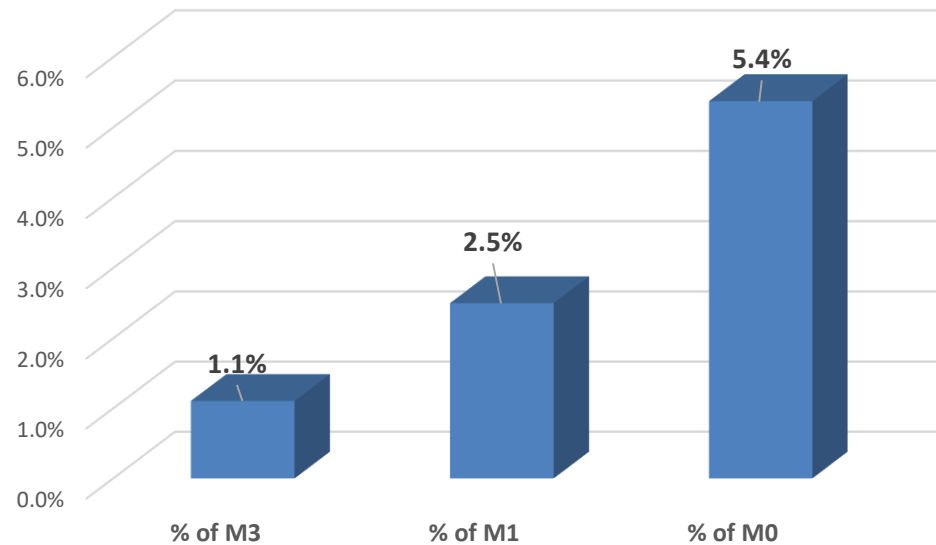

جایگاه فین تک ها در صنعت مالی

Fintech and Financial Sector

□ سهم فین تک ها در کل صنعت مالی آنقدر نیست که موجب نگرانی مقامات ناظر باشد.

Crypto Assets as a % of Money

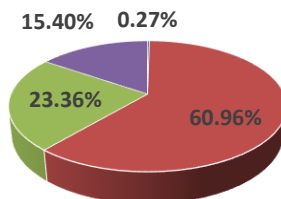
سهم پرداخت دیجیتال از کل فین‌تک‌ها

The Share of Paytech in Fintech

□ سهم فین‌تک‌ها در کل صنعت مالی آنقدر نیست که موجب نگرانی مقامات ناظر باشد.

سهم انواع فین‌تک‌ها از ارزش کل تراکنش‌ها در سال

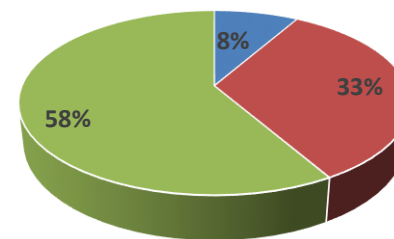
۲۰۲۲

- دارایی‌های دیجیتال
- پرداخت دیجیتال
- بانکداری دیجیتال
- خدمات تامین مالی و مشاوره

سهم انواع فین‌تک‌ها از کل درآمد ایجاد شده در سال

۲۰۱۹

- پرداخت دیجیتال
- بانکداری دیجیتال
- سایر خدمات دیجیتال

رویکرد نوین در برابر رویکرد سنتی به مقررات گذاری

New Regulatory Approach vs Traditional Approach

رویکرد نوین

- ✓ موردی است
- ✓ برای فین تک های نوپا مقررات متفاوت را می پذیرد
- ✓ مقررات تسهیل گر و ارفاقی است
- ✓ عمدتاً فعالیت-محور است
- ✓ موقت است
- ✓ هوشمند و گزینشی عمل می کند

رویکرد سنتی

- ✓ کلی و فراگیر است
- ✓ تبعیض آمیز نیست
- ✓ مبتنی بر حداقل الزامات است و ارفاقی نیست
- ✓ واحد-محور است و نه فعالیت-محور
- ✓ موقت نیست و مستمر است
- ✓ قاعده محور و بدون انعطاف است

رویکرد واحد محور در برابر رویکرد فعالیت محور

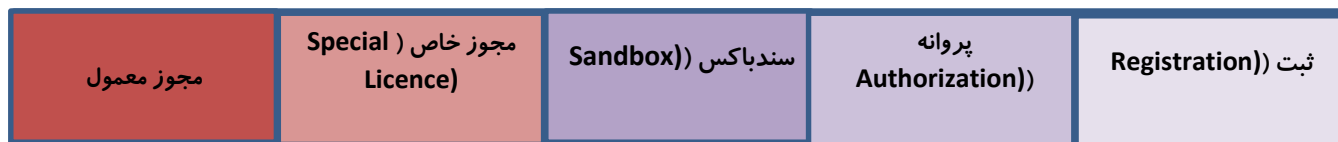
Entity-Based vs Activity-Based Regulation

- مقررات نظارتی حول دو محور اساسی شکل گرفته است
 - ✓ مقررات احتیاطی خرد (Micro-prudential)
 - ✓ مقررات احتیاطی کلان (Macro-prudential)
- در مقررات احتیاطی بانک در سطح خرد (Micro-prudential) برای بانک مرکزی مهمترین دغدغه نظارتی صلابت و استحکام واحد به عنوان یک موسسه اعتباری در کلیت آن است لذا این نوع مقررات اساسا واحد-محور هستند
- در مقررات احتیاطی بانک در سطح کلان (Macro-prudential) برای بانک مرکزی مهمترین دغدغه نظارتی صلابت و استحکام کل نظام بانکی به عنوان یک شبکه در هم تنیده است
- بانک مرکزی همچنین مجوز های موردی برای فعالیت های خاص صادر می کند که این نوع مقررات فعالیت-محور هستند

سندباکس یا بته آزمون نظارتی و مجوزهای خاص

Regulatory Sandbox and Special Licenses

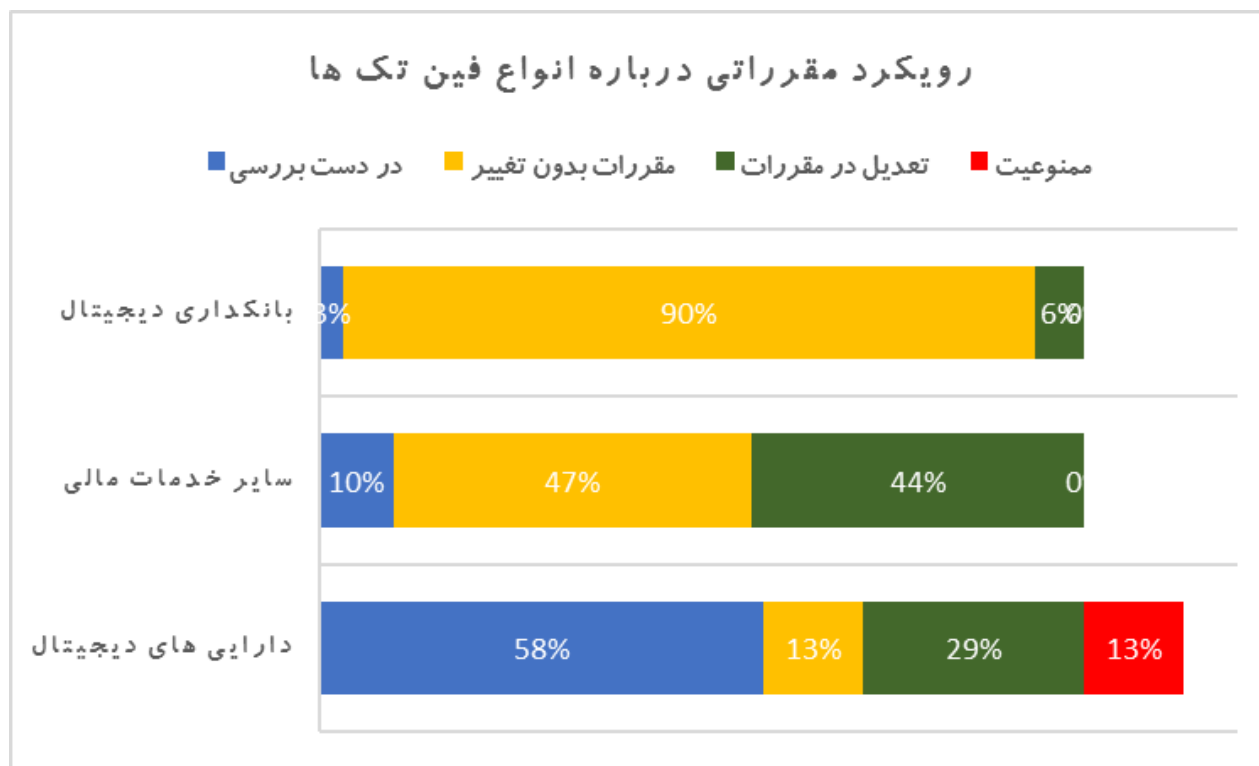
- سندباکس نظارتی یک محیط کنترل شده است که در آن شرکت های فین تک می توانند محصولات و خدمات خود را به طور موقت با تعداد محدودی از مصرف کنندگان، با معافیت از الزامات نظارتی تحت نظر مقامات ناظر راه اندازی کنند.
- این رویکرد به مقامات ناظر اجازه می دهد تا درک بهتری از خطرات ناشی از فین تک داشته باشند و چارچوب های نظارتی مؤثری را توسعه دهند که هم از رشد صنعت حمایت می کند و در عین حال از حقوق مشتریان و ثبات سیستم مالی محافظت می کند
- برخی مقامات ناظر اقدام به صدور مجوزهای خاص برای فین تک ها کرده اند که روادارانه ، موردی و موقت است.

مقامات نظارتی و رویکرد نوین

Regulatory Authorities and New Approach

- رویکرد مقامات نظارتی در کشورهای مختلف بسته به نوع فین تک ها متفاوت است

تحلیل مشاهدات از بررسی مقامات ناظر

Understanding Regulatory Approaches

- رویکرد غالب در حوزه نئوبانک ها که نگرانی های احتیاطی وجود دارد عدم استقبال از توسعه فین تک های مستقل و محدود نمودن کسب و کار های فعال در این زمینه به ارایه مجوز برای فین تک های تحت مسئولیت بانک های موجود و بر اساس همان مقررات موجود است. این مقررات واحد-محور است
- رویکرد غالب مقامات ناظر در زمینه دارایی های دیجیتال بدلیل خصلت پردامنه و متحول بودن آن و همچنین عدم تسلط بر ابعاد مختلف آن، "در حال بررسی" بوده است. اما نظارت در این حوزه بسیار متحول بوده و در حال تغییر می باشد
- رویکرد مقامات ناظر در سایر خدمات عمدتاً تسهیل گرانه و مبتنی بر رویکرد نوین نظارتی است. کشورهای پیشگام در این حوزه اقدام به راه اندازی سند باکس های نظارتی نموده اند

تحول مقررات نظارتی در حوزه دارایی‌های دیجیتال

Evolving Regulatory Conducts on Digital Assets

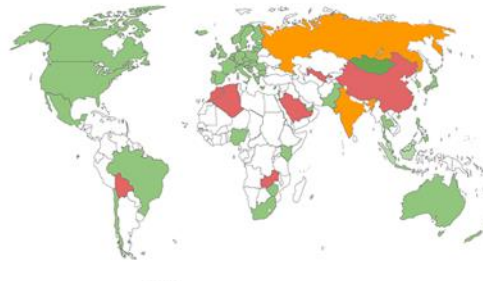
- رویکرد مقامات نظارتی در کشورهای مختلف در مورد ارزهای رمز گذاری شده در طی زمان در حال تغییر می باشد

Crypto Regulation in 2015

Legend:
 Green countries: Cryptoassets are generally allowed
 White countries: Regulation pending

Crypto Regulation in 2021

Legend:
 Red countries: Cryptoassets generally prohibited
 Yellow countries: Cryptoassets are restricted
 Green countries: Cryptoassets are generally allowed
 White countries: Regulation pending

Crypto Regulation in 2023

توسعه کانال های ارتباطی و اطلاعاتی برای فین تک ها

Developing Communication Channels

اغلب مقامات ناظر اقداماتی برای کمک به توسعه فین تک ها به اجرا در آورده اند

- راه اندازی یک واحد مختص رسیدگی به مسائل فین تک ها
- ایجاد یک کانال مستقیم بین متقاضیان و مقامات تصمیم گیرنده برای سوالات مربوط به فین تک ها
- حمایت از ایجاد مراکز نوآوری و تسهیل امکان دیدار مؤسسات مالی و کارآفرینان
- انتشار دستورالعمل هایی برای حمایت از انکوباتورهای فین تکی و کمک به بلوغ محصولاتشان

بهره گیری از کمک بخش خصوصی در توسعه رگتک ها و سابتک ها

Public-Private Participation in Developing Regtech and Supptech

❑ مقامات ناظر چهار نقش مختلف را در ارتباط با رگ تک ها ممکن است ایفا کنند:

✓ توسعه دهنده محصولات

✓ سفارش دهنده یا خریدار محصولات

✓ تسهیل کننده و تنظیم هماهنگ کننده بازار

✓ نظارت صرف

❑ دلیلی ندارد مقامات همه نقش های فوق را خود عهده دار شوند

❑ بخش خصوصی می تواند در قالب مشارکت خصوصی-دولتی (PPP) با توجه به قابلیت جذب

نیرو های خلاق و پذیرش ریسک در اکوسیستم نظارت به بخش دولتی کمک نماید

رویکرد نظارتی مقامات ناظر درباره فین تک ها

Fintech Regulation Ecosystem

- متولی اصلی توسعه کسب و کار های دیجیتالی به طور اعم مرکز توسعه تجارت الکترونیک است که از جمله وظایف آن حمایت از گسترش بازارهای داد و ستد الکترونیکی است و در ترکیب هیات مدیره آن رییس کل بانک مرکزی نیز حضور دارد. همچنین در دولت کارگروه اقتصاد دیجیتال هم اخیرا تشکیل شده است
- سیاست اعلام شده (۱۳۹۷) بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در خصوص فناوری مالی توسعه کسب و کار در حوزه فعالیت بانکی را برای فین تک ها تنها از طریق بانک های کشور است
- همچنین در گذشته برخی مسئولان بانک مرکزی اعلام کرده اند که از راه اندازی کانال ارتباطی خاص با فین تک ها استقبال نمی کنند
- با این حال از سال ۹۷ دولت بانک مرکزی را موظف به تأسیس سندباکس نظارتی کرده و این امر به تایید هیات عامل بانک مرکزی نیز رسیده است و در سال اخیر سندباکس نظارتی راه اندازی شده و شروع به فعالیت نموده است.

حرکت به سمت شفافیت بیشتر محیط نظارتی در ایران

Fintech in Iran: Progress Towards More Transparent Regulatory Environment

- از چهار سال پیش مجوز پرداخت یاری صادر و درگاه های واسط که بین شرکت های سرویس دهنده و پذیرنده قرار می گیرند از طرف بانک مرکزی به رسمیت شناخته شدند. هم اکنون ۱۲ psp و حدود ۱۰۰ شرکت با مجوز پرداخت یاری در صنعت پرداخت کشور فعالیت دارند
- سازمان بورس مجوز معاملات الگوریتمی را در سال ۱۳۹۹ ابلاغ نمود. این مصوبه مسیر اداری برای اخذ اجازه فعالیت به طور شفاف روشن نمود و از آن پس تا کنون ۱۸ کارگزار مجوز بهره گیری از معاملات الگوریتمی را از بورس اخذ نموده اند
- مرکز تتا اخیرا اعلام نموده است به تسهیلات یاران فعال در حوزه خرد (حلقه بسته) بدون نیاز به قرارداد با نهادهای پولی ، به این فین تک ها اینماد اعطا می شود
- هرچند بانک مرکزی با توجه به عدم وجود قانونی برای مبادله و سرمایه گذاری در رمزارزها اعلام نموده این فین تک ها مورد تایید بانک مرکزی نمی باشند. با این حال دولت طی مصوبه ای اخیرا به استخراج کنندگان با مجوز قانونی اجازه داده است تا رمزارزهای خود را در زمینه واردات به صورت قانونی استفاده کنند

پیشنهادات برای بهبود محیط نظارتی

Fintech in Iran: Policy Recommendations

- بانک مرکزی استراتژی خود را در حوزه تنظیم گری و نظارت بر فین تک ها بازتعریف نموده و برای خود نقش فعالانه تری را برای توسعه فین تک ها خصوصا در دسته خدمات مالی و پرداخت تعریف نماید
- هرچند بانک مرکزی اخیرا اقدام به راه اندازی سندباکس نظارتی کرده است اما همچنان نگاه بانک مرکزی به سندباکس نظارتی بیشتر در جهت تامین نیازهای مقام ناظر و نه نیازهای فین تک هاست
- برای طراحی و راه اندازی یک کانال ارتباطی و اطلاعاتی فعال با فین تک ها اقدام نموده و واحد مطلعی به این منظور با افراد مجرب در داخل بانک بکار گیرد
- هرچند فعالیت های تسهیلات دهی و سپرده پذیری در ذیل خدمات بانکی قرار دارند اما صرف عنوان بانکی توجیه کننده مداخله بانک مرکزی نیست. بانک هر جا که دغدغه احتیاطی جدی نباشد می تواند با روا داری بیشتر نسبت به کسب و کارهای نوآورانه اقدام نماید
- با این همه در زمینه نئوبانک ها و دارایی های دیجیتال رویکرد محافظه کارانه بانک مرکزی توجیه پذیر بوده و هر اقدامی باید برای گشایش نظارتی با ملاحظات روشن و کامل انجام گیرد